

Методологія соціально-філософського дослідження соціалізації людини у медіа-культурному просторі

Н. Ю. Гірліна

Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, Дніпро, Україна

УДК 130.122: 37.013

doi: 10.15421/1717128

Міждисциплінарна методологія, що опирається на класичну філософську методологію аналізу соціокультурних феноменів, дає можливість цілісного уявлення про досліджуваний феномен. Найбільш ефективною методологією дослідження медіа-культурного простору соціалізації людини є діяльнісний підхід, на основі якого здійснюється поєднання об'єктного та суб'єктного. Важливою соціально-філософською методологічною настановою слід вважати тезу щодо постійної присутності медіакультури в людині як просторі її буття внаслідок того, що людина є соціальною істотою, а інформаційного суспільства без медіакультури як свого атрибуту не існує. Підпорядкування матеріалістичних детермінант медіакультурного простору духовним чинникам можливе лише в умовах домінування гуманістичних цінностей. При всьому різноманітті до розуміння духовного виміру взаємозв'язку особистості з соціокультурним середовищем спільною домінантною ідеєю філософських настанов є визнання духовно-культурної автономності людини. Антропологічно орієнтований культурний простір соціалізації ґрунтується на міжособистісній культурній взаємодії, яка продукує унікальні та самобутні особистості.

Ключові слова: соціальна філософія; методологія; медіакультура; простір; соціалізація; особистість; комунікація; соціальний розвиток

Methodological aspect of research of the process of socialization in media-cultural space of information society

N. Y. Hirlina

Dnepropetrovsk regional institute of a postgraduate pedagogical education, Dnipro, Ukraine

The methodology for determining the essence and specifics of the process of socialization in the media-cultural space is an integral part of the traditional philosophical problems of the internal social nature of man and accordingly must rely on universally accepted and established general philosophical methodological principles. The methodology for determining the essence and specifics of the process of socialization in the media-cultural space is an integral part of the traditional philosophical problems of the internal social nature of man and accordingly must rely on universally accepted and established general philosophical methodological principles. The socio-philosophical dimension of the study of the process of socialization in the media environment in a meaningful sense is due primarily to the cultural certainty of this process. The socialization of man in the media-cultural space should be investigated as an existential problem, an analysis of the interconnection of social forms of its existence and individual self-development intentions in the context of forming a conscious attitude towards their own choice of life path. In postmodern conceptual constructions, we observe a communication turn, connected with the increased attention to the linguistic and hermeneutic aspects of the formation and development of man. Communicative-hermeneutical methodology intersects with the most popular in the postmodern discourse synergetic methodology. Within the synergistic approach, the whole process of socialization in the media-cultural space appears as a combination of tension in the form of targeted activity of social-educational institutions and chaos in the form of stochastic influence from the media environment. Socialization in the media-cultural space appears as a dynamic balance of the targeted socio-educational impact of society through certain social institutions on the individual, the chaotic interaction of various factors of an informal nature, through which the effects of spontaneous processes of communication, virtualization, mediaization are realized. The socio-philosophical concept of human socialization in the media-cultural space combines the principles of structural symbolic interactionism and functionalism, humanistic psychology and social anthropology, socio-cultural analysis, and the activity theory of personality development based on the application of the principle of complementarity.

Keywords: social philosophy, methodology, media culture, space, socialization, personality, communication, social development

Цитування даної статті: Гірліна Н. Ю. Методологія соціально-філософського дослідження соціалізації людини у медіа-культурному просторі / Н. Ю. Гірліна // Науково-теоретичний альманах «Грані». – 2017. – Т. 20. – № 10. – С. 25-30. doi:10.15421/1717128

Citation of this article: Hirlina, N. Y. (2017). Metodolohiya sotsial'no-filosofskoho doslidzhennya sotsializatsiyi lyudyny u media-kul'turnomu prostori [Methodological aspect of research of the process of socialization in media-cultural space of information society]. *Scientific and theoretical almanac «Grani»*, 20 (10), 25-30. doi: 10.15421/1717128 (in Ukrainian).

Received: 10.09.2017

Accepted: 11.10.2017

Методология социально-философского исследования социализации человека в медиа-культурном пространстве

Н. Ю. Гирлина

Днепропетровский региональный институт последипломного педагогического образования, Днепр, Украина

Междисциплинарная методология, опирающаяся на классическую философскую методологию анализа социокультурных феноменов, дает возможность целостного представления об изучаемом феномене. Наиболее эффективной методологией исследования медиа-культурного пространства социализации человека является активный подход, на основе которого осуществляется сочетание объектного и субъектного. Важной социально-философской методологической установкой следует считать тезис о постоянном присутствии медиакультуры в человеке как пространстве его бытия в силу того, что человек является социальным существом, а информационного общества без медиакультуры как своего атрибута не существует. Подчинение материалистических детерминант медиакультурного пространства духовным факторам возможно лишь в условиях доминирования гуманистических ценностей. При всем многообразии к пониманию духовного измерения взаимосвязи личности с социокультурной средой общей доминантной идеей философских установок является признание духовно-культурной автономии человека. Антропологически ориентированное культурное пространство социализации основывается на межличностном культурном взаимодействии, которое производит уникальные и самобытные личности.

Ключевые слова: социальная философия; методология; медиакультура; пространство; социализация; личность; коммуникация; социальное развитие

Постановка проблеми. Методологія соціально-філософського дослідження медіа-культурного простору як середовища соціалізації ґрунтується насамперед на розумінні особливостей просторового виміру соціальних процесів і зв'язку досліджуваного феномена з процесами становлення медіа-простору, віртуального простору, електронного простору, Інтернет-простору тощо. Всі означені феномени є об'єктами постнекласичного типу, системними синергетичними утворами, які мають комплексну природу і пов'язані з різними сферами соціальної життєдіяльності. Це ставить методологічну проблему осмислення особливостей соціалізації у медіакультурному просторі як складової глобальних соціокультурних трансформацій, результатом яких є становлення інноваційних просторових характеристик інформаційного суспільства. Розгляд такої проблеми можливий лише на основі поєднання на засадах компліментарності традиційної соціально-філософської методології з низкою інших методологічних підходів (медіа-філософською, постнекласичною, філософсько-управлінською та іншими методологіями), що надає дослідженню міждисциплінарного та мета-парадигмального характеру.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз даної проблематики здійснюється переважно у межах постмодерністських концептуальних побудов. Разом з тим при всьому різноманітті у теоретико-методологічному плані всі постмодерні концепції соціалізації у сучасному медіакультурному просторі виходять з положень філософії становлення в лиці таких відомих мислителів, як М. Хайдеггер, Ф. Ніцше, Е. Гуссерль, А. Бергсон та інші. Відповідно і концептуальні побудови стосовно становлення людини представників постмодерністської філософії (Р. Барт, Ж. Бодрійяр, Ж. Батай, Ж. Дельоз, Ф. Джеймсон, Ж. Дерріда, У. Еко, Ж. Ф. Ліотар, І. Хасан й інші) відзначаються апелюванням до невизначеності та неоднозначності процесу ста-

новлення й буття людини у медіареальності. Проте при цьому власне аспекти обґрунтування соціально-філософської методології аналізу специфіки соціалізації у медіакультурному просторі не дістали належної уваги.

Мета дослідження. Відтак постає наукове завдання визначення особливостей методологічних підходів, які дозволяють адекватно аналізувати процес соціалізації людини у сучасному медіакультурному просторі.

Виклад основного матеріалу. Хоча аналіз соціалізаційних процесів за своєю природою є міждисциплінарним, що випливає з необхідності синтезу різноманітних підходів у різних сферах знання, різних за своєю предметністю та цілями аспектів їх дослідження, різноманітних методологій, все ж об'єднуючим началом слід вважати соціально-філософське узагальнення концептуальних, методологічних та ціннісно-світоглядних засад такого дослідження. Причина цього полягає насамперед у філософській предметності самого процесу соціалізації, який є інтегруючим феноменом стосовно соціального життя та розуміння соціальної природи людини. Відповідно і його дослідження вимагає найбільш загальних підстав синтезу теоретико-методологічних основ його дослідження, що може забезпечити лише філософське осмислення.

Значущість саме соціально-філософської методології дослідження процесу соціалізації в умовах становлення медіареальності в українському суспільстві зростає внаслідок його перехідного характеру і актуалізації проблеми забезпечення модернізації цих трансформацій. Особистісний ресурс інноваційного розвитку нашої країни вирішальною мірою опирається саме на потенціал особистісної активності підрастаючого покоління, а остання закладається у процесі зміни орієнтирів та форм його соціалізації. Відповідно потрібен глибокий соціально-філософський аналіз можливостей мак-

симізації та використання даного ресурсу, без чого неможлива науково обґрунтована стратегія змін у цілепокладанні, інституційному та духовно-ціннісному забезпеченні процесу соціалізації і підготовки нового покоління до необхідних для українського суспільства активних креативних дій. При цьому також слід зазначити, що людинотворчість як найбільш важливий вимір теоретичного розгляду процесу соціалізації у медіа-культурному вимірі також має виразну соціально-філософську предметність, тому що становлення людини відбувається як процес набуття нею характеристик соціальної істоти за рахунок занурення у соціокультурну сферу соціуму [8, с.251].

Методологія визначення сутності та специфіки процесу соціалізації у медіакультурному просторі є складовою традиційної філософської проблематики внутрішньої соціальної природи людини і відповідно має спиратися на загальноновизнані і усталені загальнофілософські методологічні принципи. У межах логіко-когнітивних методологічних настанов найбільш доцільно виокремлювати концептуальні напрямки аналізу досліджуваного феномена, у тому числі і у історико-філософському вимірі, а також здійснювати найбільш широкі узагальнення результатів дослідження на основі формування понятійно-категоріальної та дефінітивної системи аналізу і пояснюючих теоретичних конструктів. Онтологічний підхід дає можливість розглядати соціалізацію як одну з важливих складових людського буття з визначенням взаємодії особистісного розвитку та характеристик життєвого середовища людини. Гносеологічний вимір методології лежить в основі аналізу процесу соціалізації в усій багатовимірності як об'єкта пізнання, відкриває можливості його аналітичної структуризації та визначеності критеріїв визначення компонентних складових. Аксіологічна складова методології дослідження процесу соціалізації орієнтує на розуміння даного об'єкта через призму цінностей соціокультурної сфери суспільства та індивідуальних ціннісних орієнтирів, відповідно в останньому випадку суб'єкт соціалізації формується у процесі інтеріоризації високих цілей й ідеалів загальносуспільного значення та поєднання своїх сенсожиттєвих орієнтирів з цінностями та цілями суспільства.

Застосування усталеної загальнофілософської методології дослідження процесу соціалізації в медіакультурному просторі не просто обумовлене потребами визначення певного концептуального фундаменту забезпечення його міждисциплінарного характеру, воно створює додаткові пізнавальні можливості для урізноманітнення наукового інструментарію за рахунок використання евристичного потенціалу добре розроблених філософських понять і підходів. Це безумовно сприяє розширенню можливостей всебічного і повного аналізу процесу соціалізації, забезпеченню цілісності усього наукового дослідження і формуванню валідних і

обґрунтованих зв'язків при розробці гіпотез дослідження у цілісній системі міждисциплінарних, компліментарних та метaparадигмальних побудов. Традиційні засади філософського дослідження соціокультурних феноменів і у нашому випадку слугують також конструктивною основою використання історико-філософських та компаративістських підходів і відповідно аналізу різних точок зору та генезису наукових уявлень про процес соціалізації. Загалом використання міждисциплінарної методології на основі загальнофілософських підходів і принципів забезпечує поєднання усього різноманіття дисциплінарно-галузевого знання у межах соціально-філософського характеру дослідження і представлення їх як цілісної концептуальної моделі. У той же час створюються і можливості плідного використання надбань постмодерністської філософії щодо розуміння об'єкта дослідження як динамічного, мінливого, невизначеного, такого, що знаходиться у процесі постійного становлення та змін.

Соціально-філософський вимір дослідження процесу соціалізації у медіасередовищі, на нашу думку, у змістовному сенсі обумовлений насамперед культурною визначеністю даного процесу. І людина, і соціум існують лише у культурному просторі, культура визначає соціальність соціуму та людини, оволодіння культурою є основним змістом соціалізації. Постійна присутність культури в людині як соціальній істоті та в соціальному просторі як середовищі її буття (при всій неоднозначності міри такої присутності та характеру культурних цінностей) детермінує і соціально-філософську визначеність дослідження медіакультурної специфіки процесу соціалізації. Культурна чи медіакультурна діяльність лежить в основі становлення соціальної людини, формування людськовимісності середовища її буття, соціуму та світу [2, с.61]. Відповідно і соціалізація людини у медіакультурному просторі має досліджуватися як екзистенційна проблема, аналіз взаємозв'язку соціальних форм її буття та індивідуальних інтенцій саморозвитку у контексті формування свідомого ставлення стосовно власного вибору життєвого шляху.

Враховуючи, що в основі соціально-філософської предметності процесу соціалізації загалом знаходиться взаємодія особистісного та соціального начала становлення людини, найбільш ефективною методологією дослідження медіакультурного простору соціалізації людини є діяльнісний підхід, на основі якого здійснюється поєднання об'єктного та суб'єктного вимірів досліджуваного процесу. «Діяльнісний підхід дозволяє розглядати простір як єдність зовнішніх стосовно суб'єкта речей і його думок про них» [3, с.109]. При цьому медіакультурний простір набуває характеру людськовимісності, і це створює методологічні передумови поєднання аналізу його динамічних змін

в умовах інформаційного суспільства зі змінами у сутності та цілях процесу соціалізації як феномена особистісного розвитку.

Оскільки сам медіакультурний простір є феноменом, до якого застосовна постмодерно-культурна визначеність, і аналіз соціалізації людини у цьому просторі вимагає звернення до постмодерних методологічних настанов. Одна з головних полягає в конституванні постмодерністами нового розуміння соціальної реальності як середовища соціалізації та буття людини. Медіареальність сприймається як створювана мас-медіа гіперреальність, тобто певна симуляція реального соціального життя, яка має для визначення спрямованості, форм і змісту процесу соціалізації більше значення, ніж саме реальне життя суспільства [7, с.398].

У контексті проблематики соціалізації найбільше значення, на нашу думку, мають методологічні висновки постмодерністської філософії, які стосуються характеристики становлення та буття людини у медіакультурному просторі інформаційного суспільства. З одного боку, тут присутній розвиток гуманістичної традиції, що впливають з діалогічної концепції буття та спілкування [1, с.151-152]. Один з найвидатніших її фундаторів – М. Бахтін обґрунтовував природу соціалізації як комунікацію з Іншим, що є сутністю процесу інкультурації, освоєння культурних кодів і матриць, а одночасно і процес самопобудови людиною самої себе і у подальшому – її самореалізації та самоактуалізації.

З іншого боку, у постмодерністських концептуальних побудовах ми спостерігаємо комунікаційний поворот, пов'язаний з підвищеною увагою до мовних та герменевтичних аспектів становлення і розвитку людини. При цьому в основі зростання мовно-комунікаційних аспектів буття постмодерністи бачать зростання ролі медіальних аспектів сучасної культури, у зв'язку з чим і медіакультурний простір розглядається в якості визначальної основи постмодерних соціокультурних комунікацій [5].

Розгляд проблем соціалізації у контексті міжособистісної комунікації ставить проблему використання методологічного потенціалу постмодерністських концепцій комунікативної дії та комунікативної раціональності, які є достатньо продуктивними для розуміння трансформацій медіакультурного простору соціалізації у результаті зростання ролі спілкування та інформаційно-комунікативних технологій.

У цьому ж контексті слід говорити і про перспективи використання в нашому дослідженні діалогово-герменевтичної методології при аналізі тих аспектів соціалізації у медіакультурному просторі, які пов'язані зі змістовною комунікацією як освоєнням культурного змісту простору буття та осмисленням сенсів мови у процесі оволодіння значеннєвим виміром міжособистісного спілкування. З арсеналу постмодерністської філософії

найбільш доречним є залучення методологічних настанов деконструктивізму та постструктуралізму оскільки саме у межах даних напрямів філософської думки закладені концептуальні основи осмислення мови та тексту, які визначають зміст медіакультурного простору соціалізації.

Принагідно слід звернути увагу і на те, що саме постструктуралізм інтерпретує процес соціалізації у просторі медіакультури переважно як мовно-комунікативної діяльності, даючи когнітивний інструментарій аналізу таких складових цього процесу, як взаємодія тексту зі свідомістю, загальнокультурної комунікації та персонального досвіду, динаміка мінливості й ірраціональності у людських діях та входження в усталені соціокультурні інститути. Виходячи з постмодерністських методологічних настанов, середовище культури та комунікації є простором соціалізації людини і має вигляд відкритого тексту, що перебуває у постійному процесі змін і становлення, будучи для кожної окремої людини безмірним і нескінченним у власних сенсах і тенденціях розвитку. У межах даного методологічного підходу у медіакультурний простір соціалізації виступає репрезентацією мінливості та невизначеності постмодерного соціокультурного простору буття людини [6, с.174].

У цьому пункті комунікативно-герменевтична методологія перетинається з найбільш популярною у межах постмодерністського дискурсу синергетичною методологією. Розуміння сталості як певної динаміки хаотичного розвитку цілком відповідає природі соціалізації у медіакультурному просторі як невизначеному результату різносторонніх взаємодій між людьми у нестабільному і мінливому соціальному просторі інформаційного суспільства. Хаос у соціальному середовищі і відповідно процесі становлення людини сьогодні розглядається як конструктивна передумова успішного розвитку, а не ознака деградації чи дезорганізації. Саме хаотичність і невизначеність є найбільш сприятливими ознаками соціального середовища, яке забезпечує прояв людських здатностей і успішну соціалізацію в умовах динамічної збалансованості, мінливості і сталості, застійного і трансформаційного, штучного та природного, складного і простого, внутрішнього і зовнішнього, множинного та одиничного [10, с. 123].

Найбільшу методологічну роль серед таких дихотомічних характеристик медіакультурного простору соціалізації, на нашу думку, має співвідношення між усталено-традиційним й постмодерно-інноваційним. Зростання значущості характеристик інноваційності пояснюється тим, що новим для людини є не лише розкриття горизонтів її особистісного становлення, а й новизна широких соціокультурних обріїв тотальної зміни її простору буття в умовах інформаційного суспільства. Людина у своєму відкритті особистісного світу дуже часто не може поклатися на наявний соціальний

досвід, оскільки основні складові процесу соціалізації у медіакультурному середовищі відбуваються у зовсім інших в порівнянні з традиційними, просторах – віртуальному просторі, просторі інтерактивних поліморфних інформаційних взаємодій, просторі символів та симулякрів тощо [9, с.51].

За таких обставин цілком виправданим є звернення до синергетичної методології, яка, з одного боку, є найбільш розробленою у межах постмодерністського дискурсу, а з іншого – дуже добре підходить для аналізу складноорганізованих і невизначених у своєму розвитку систем. У межах синергетичного підходу увесь процес соціалізації у медіакультурному просторі постає як поєднання усталеності у вигляді цілеспрямованої діяльності соціально-виховних інститутів та хаотичності у вигляді стохастичного впливу з боку медіасередовища. В управлінсько-організаційному відношенні ми маємо справу з інтеграцією упорядкованості соціальних процесів через діяльність інституційних механізмів керування та самоорганізацією неформальних і стихійних структур, взаємодій, окремих особистостей.

Відтак соціалізація у медіакультурному просторі постає як динамічний баланс цілеспрямова-

ного соціально-виховного впливу соціуму через певні соціальні інститути на індивіда хаотична взаємодія різноманітних чинників неформального характеру, через які реалізуються впливи стихійних процесів комунікації, віртуалізації, медіатизації. При цьому людина у процесі соціалізації завоює в якості конструктивно-соціального увесь зміст медіакультурного простору, і відповідно якість цього процесу залежить від характеру змісту, наповнення цього простору – у когнітивно-ціннісному, фізичному, духовному сенсах [4, с.52].

Висновки. Таким чином, у цілому, при акцентуванні значущості низки методологічних підходів, соціально-філософська концепція соціалізації людини у медіакультурному просторі носить поліпарадигмальний характер, поєднуючи настанови структурного символічного інтеракціонізму і функціоналізму, гуманістичної психології і соціальної антропології, соціокультурного аналізу і діяльнісної теорії розвитку особистості на основі застосування принципу компліментарності та використання переваг консенсусного способу мислення. При цьому кожен метод має свою сферу застосування і специфіку адаптації до потреб аналізу об'єкта дослідження, що має стати предметом подальших наукових досліджень.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Бешукова Ф. Б. Постмодернистский дискурс современной медиакультуры / Ф. Б. Бешукова // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 2: Филология и искусствоведение. – 2007. – № 2. – С. 150–157.
2. Капранова А. Н. Медиакультура в контексте современности / А. Н. Капранова // Молодежный научный форум: гуманитарные науки. – 2016. – № 10. – С. 60–63.
3. Касторнова В. А. Единое информационное образовательное пространство и его компоненты / В. А. Касторнова // Вестник Череповецкого государственного университета. – 2012. – Т. 1. – № 3. – С. 109–112.
4. Клушина Н. И. Медиакультура и ее роль в развитии современного информационного общества / Н. И. Клушина // Актуальные проблемы стилистики. – 2016. – № 2. – С. 50–56.
5. Лиотар Ж. Ф. Состояние постмодерна / Ж. Ф. Лиотар / Перевод с франц. Н. А. Шматко — М.: Алетейя, 1998. – 160 с.
6. Лысова Н. А. Медийное сознание как аспект медиареальности / Н. А. Лысова // Знак: проблемное поле медиаобразования. – 2017. – № 3. – С. 173–176.
7. Москвич О. Молодий дослідник у сучасній медіареальності: філософсько-культурологічний аспект / О. Москвич // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – 2011. – № 32. – С. 398–406.
8. Отюцкий Г. П. Глобализация: ценности культуры и духовная безопасность / Г. П. Отюцкий // Система ценностей современного общества. – 2011. – № 18. – С. 251–255.
9. Степанян Г. Г. Медийная культура личности в информационном обществе / Г. Г. Степанян // Перспективы науки. – 2016. – № 5. – С. 48–53.
10. Шапошникова І. В. Теоретико-методологічні основи соціалізації сучасної молоді / І. В. Шапошникова // Вісник Львівського університету. Серія : Соціологічна. – 2013. – № 7. – С. 122–128.

REFERENCES

1. Beshukova, F. B. (2007). Postmodernistskiy diskurs sovremennoy mediakultury [Postmodern discourse of modern media culture]. *Vestnik Adygeyskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya 2: Filologiya i iskusstvovedeniye*, (2): 150-157 (in Russian).
2. Kapranova, A. N. (2016). Mediakultura v kontekste sovremennosti [Media culture in the context of modernity]. *Molodezhnyy nauchnyy forum: gumanitarnyye nauki*, (10): 60-63 (in Russian).
3. Kastornova, V. A. (2012). Edinoe informatsionnoye obrazovatelnoye prostranstvo i ego komponenty [Unified information educational space and its components]. *Vestnik Cherepovetskogo gosudarstvennogo universiteta*, 1(3): 109-112 (in Russian).
4. Klushina, N. I. (2016). Mediakultura i eye rol v razvitii sovremennogo informatsionnogo obshchestva [Media culture and its role in the development of the modern information society]. *Aktualnyye problemy stilistiki*, (2): 50-56 (in Russian).
5. Liotar, Zh. F. (1998). *Sostoyaniye postmoderna [The state of postmodernism]*. Moscow: Aleteyya (in Russian).
6. Lysova, N. A. (2017). Mediynoye soznaniye kak aspekt mediarealnosti [Media consciousness as an aspect of media reality]. *Znak: problemnoye pole mediaobrazovaniya*, (3): 173-176 (in Russian).
7. Moskvich, O. (2011). Molodiy doslidnik u suchasniy mediarealnosti: filosofsko-kulturologichniy aspekt [Young researcher in modern media realities: philosophical and cultural aspect]. *Naukovi pratsi Natsionalnoyi biblioteki Ukrainy im. V. I. Vernadskogo*, (32): 398-406 (in Ukrainian).
8. Otyutskiy, G. P. (2011). Globalizatsiya: tsennosti kultury i dukhovnaya bezopasnost [Globalization: cultural values and spiritual security]. *Sistema tsennostey sovremennogo obshchestva*, (18): 251-255 (in Russian).
9. Stepanyan, G. G. (2016). Mediynaya kultura lichnosti v informatsionnom obshchestve [Media culture of the person in the information society]. *Perspektivy nauki*, (5): 48-53 (in Russian).
10. Shaposhnikova, I. V. (2013). Teoretiko-metodologichni osnovi sotsializatsiyi suchasnoyi molodi [Theoretical and methodological foundations of socialization of modern youth]. *Visnik Lvivskogo universitetu. Seriya: Sotsiologichna*, (7): 122-128 (in Ukrainian).

Гірліна Наталія Юріївна - старший викладач кафедри освітнього менеджменту
Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Адреса: 49006, Дніпро, вул. Володимира Антоновича, 70
E-mail: yu_h@inbox.ru

Girulina Natalia Y. - senior lecturer of the Department of Educational Management
Dnepropetrovsk regional institute of a postgraduate pedagogical education
Address: 70, Volodymyr Antonovich Str., Dnipro, 49006, Ukraine
E-mail: yu_h@inbox.ru
ORCID 0000-0002-1536-5913